

พระราชประวัติ และวัดประจำรัชกาลที่ ๓

นางวชิราภรณ์ เพ็ชรล้อม
นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ

รัชกาลที่ ๓
พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและเจ้าจอมมารดาเรียม ซึ่งภายหลังดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระศรีสุราลัย พระบรมราชชนนีพันปีหลวงในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๓๐ ณ พระราชวังเดิม มีพระนามเดิมว่า หม่อมเจ้าชายทับ

เมื่อปี พ.ศ.๒๓๔๙ สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น พระมหาอุปราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงได้รับเลื่อนพระยศตามพระบิดาขึ้นเป็นพระองค์เจ้า ต่อมาเมื่อพระชนมายุครบผนวชตามพระราชประเพณี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระอัยยิกาธิราชเจ้าโปรดเกล้าฯ จัดพิธีผนวชให้ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จออกในพิธีผนวชครั้งนี้ด้วยแม้จะมีพระชนมายุถึง ๗๒ พรรษาแล้วก็ตาม เมื่อทรงผนวชแล้วพระองค์ก็เสด็จไปจำพรรษา ณ วัดราชสิทธาราม

ต่อมาในปี พ.ศ.๒๓๕๖ ขณะพระชนมายุได้ ๒๖ พรรษาสมเด็จพระบรมชนกนาถทรงสถาปนาขึ้นดำรงพระยศเจ้าต่างกรม มีพระนามกรมว่า **พระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** ด้วยมีพระปรีชาสามารถในหลายแขนงวิชา ไม่ว่าจะเป็นด้านพระพุทธศาสนา อักษรศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ สถาปัตยกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านพาณิชยศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ทำให้เป็นที่วางพระราชหฤทัยจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ ให้กำกับราชการโดยดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในกรมต่างๆ เช่น กรมท่ากรมพระคลังมหาสมบัติ กรมตำรวจ และยังทรงทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีความแทนพระองค์อยู่เสมอ จึงทำให้ทรงรอบรู้งานราชการต่างๆ ของแผ่นดินเป็นอย่างดี

จนกระทั่งวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคตโดยมิได้ทรงมอบพระราชสมบัติให้แก่พระราชโอรสพระองค์ใด เจ้านายและขุนนางชั้นผู้ใหญ่จึงประชุมหารือแล้วลงมติกันว่า ควรถวายพระราชสมบัติให้แก่พระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์สืบราชสมบัติแทนเป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๓ แห่งราชวงศ์จักรีพระนามว่า **พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว** ด้วยทรงมีความรู้ความชำนาญทางการปกครองเป็นอย่างดี เนื่องจากด้วยสนองพระเดชพระคุณในรัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมาเป็นเวลานาน

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มิได้ทรงสถาปนาผู้ใดขึ้นเป็นพระบรมราชินี คงมีแต่เพียงเจ้าจอมมารดาและสนมเอกเท่านั้น และมีพระราชโอรสกับพระราชธิดารวมทั้งสิ้น ๕๑ พระองค์

พระราชกรณียกิจ

พระราชกรณียกิจด้านเศรษฐกิจ

ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติ เป็นเวลาที่ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะยากจนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อครั้งสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ต้องใช้เงินจำนวนมหาศาลเพื่อทำนุบำรุงบ้านเมืองขึ้นมาใหม่ ประกอบกับการที่กรุงศรีอยุธยาสูญเสีย

ทรัพย์สินจากการขายแพ้วสงคราม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงตั้งระบบการจัดเก็บภาษีขึ้นหลายอย่างเพื่อหาเงินเข้าท้องพระคลังหลวง เช่น จังกอบ อากร ฤชา ส่วย ภาษีเงินค่าราชการจากไพร่ เงินค่าผูกปี่ข้อมือเงิน เป็นต้น

การเก็บภาษีอากรนี้ทรงตั้งระบบการเก็บภาษีโดยให้เอกชนประมูลรับเหมาผูกขาดไปเรียกเก็บภาษีจากราษฎรเอง เรียกว่า เจ้าภาษีหรือนายอากร ซึ่งส่วนใหญ่ชาวจีนจะเป็นผู้ประมูลได้ การเก็บภาษีด้วยวิธีนี้ทำให้เกิดผลดีหลายประการ กล่าวคือนอกจากจะสามารถเก็บเงินเข้าพระคลังได้สูงแล้วยังส่งผลดีด้านการเมือง คือทำให้ชาวจีนที่เป็นเจ้าภาษีนายอากรนั้น มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์และมีความผูกพันกับแผ่นดินไทยมากขึ้น

นอกจากนี้รายได้ของรัฐอีกส่วนหนึ่งยังได้มาจากการค้าขายกับชาวต่างชาติ โดยไทยได้ส่งเรือสินค้าเข้าไปค้าขายในประเทศต่างๆ มากมาย เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยและเชี่ยวชาญการส่งเรือสินค้าออกไปค้าขายมาตั้งแต่ครั้งดำรงยศเป็นพระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ จนสมเด็จพระบรมชนกนาถรัสเรียกพระองค์ว่า “เจ้าสัว” และเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติก็ได้ทรงสนับสนุนการค้ากับต่างประเทศมากขึ้น โดยโปรดเกล้าฯ ให้ต่อเรือกำปั่นเพื่อใช้ในการค้าจำนวนมาก รายได้จากการค้าสำเภานี้นับเป็นรายได้สำคัญของประเทศในขณะนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการทำสนธิสัญญาเบอร์นีที่ไทยอนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้ามาค้าขายภายในประเทศอย่างเสรี ยกเว้นสินค้าประเภทข้าว อาวุธปืน และฝิ่น

เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศมีเสถียรภาพมั่นคงและรัฐมีรายได้มากขึ้น รายได้ของแผ่นดินในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้จึงสูงขึ้นมาก โดยบางปีมีจำนวนมากถึง ๒๕ ล้านบาททีเดียว เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต เงินในท้องพระคลังหลวงซึ่งรวมถึงเงินค่าสำเภาที่เหลือจากการจ่ายของแผ่นดินมี ๔๐,๐๐๐ ชั่ง และด้วยความที่พระองค์มีพระราชหฤทัยห่วงใยในด้านการสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ก่อนที่จะเสด็จสวรรคต จึงทรงมีพระราชปรารภให้แบ่งเงินส่วนนี้ไปทำนุบำรุงรักษาวัดที่ชำรุดเสียหาย และวัดที่สร้างค้างอยู่ ๑๐,๐๐๐ ชั่ง ส่วนที่เหลืออีก ๓๐,๐๐๐ ชั่ง ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รักษาไว้เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับแผ่นดินต่อไป

เงินจำนวนนี้ กล่าวกันว่าพระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ใส่ถุงแดงเอาไว้ ซึ่งต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำมาใช้จ่ายเป็นค่าปรับในกรณีพิพาทระหว่างประเทศ ร.ศ. ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) จะเห็นได้ว่าแม้พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จสวรรคตไปแล้ว พระองค์ก็ยังทรงมีส่วนช่วยเหลือประเทศให้รอดพ้นวิกฤตการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นด้วยเงินถุงแดงที่พระองค์ทรงเก็บสะสมไว้

พระราชกรณียกิจด้านการปกครอง

พระราชกรณียกิจด้านการปกครองที่สำคัญของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำกลองใบใหญ่ที่เจ้าพระยาพระคลังนำมาถวายไปตั้งไว้ที่ทิมดาบ กรมวังล้นกุญแจ

พระราชทานนามว่า “วินิจฉัยเกรี” สำหรับให้ประชาชนที่ต้องการร้องทุกข์ถวายฎีกามาตี แล้วกรมวังก็จะไขกุญแจให้ เมื่อตีกลองแล้วตำรวจเวรก็จะรับตัวมาสอบถามเรื่องราวแล้วนำความขึ้นกราบบังคมทูล จากนั้นจึงมอบหมายให้ขุนนางคอยดูแลข้าราชการ และคอยสอบถามอยู่เสมอมิให้ขาด ทำให้ขุนนางไม่อาจหลีกเลี่ยงต่อหน้าที่ได้ ประชาชนจึงได้รับผลประโยชน์เป็นอย่างมาก

พระราชกรณียกิจด้านการป้องกันประเทศ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวสงครามระหว่างไทยกับพม่าได้เบาบางและสิ้นสุดลง เพราะพม่าติดพันการทำสงครามอยู่กับอังกฤษ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมียุทธสงครามเกิดขึ้นหลายครั้งในหลายรัชกาลนี้ โดยสงครามที่สำคัญได้แก่

๑. พ.ศ. ๒๓๑๖ สงครามกับเจ้าอนุวงศ์ แห่งเมืองเวียงจันทน์ เดิมทีเมืองเวียงจันทน์ตกเป็นเมืองขึ้นของไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี แต่ในขณะนั้นเจ้าอนุวงศ์เริ่มมีอำนาจมากขึ้น จึงถือโอกาสช่วงเปลี่ยนแผ่นดิน ก่อกบฏยกกองทัพเข้ามาตีไทยเพื่อประกาศตนเป็นอิสระทว่าถูกกองทัพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวขับไล่ออกไปได้หมดสิ้น ดินแดนแคว้นลาวจึงยังคงอยู่ในอำนาจของไทยต่อไปจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๒. พ.ศ. ๒๓๗๖ – พ.ศ. ๒๓๙๐ สงครามกับญวน สงครามครั้งนี้กินเวลายาวนานถึง ๑๕ ปี เริ่มจากปี พ.ศ. ๒๓๗๖ ญวนที่เมืองไซ่ง่อนก่อกบฏขึ้น พระเจ้าเวียดนามมินมาง จึงต้องทำสงครามปราบปรามกบฏ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่าเป็นโอกาสที่จะแย่งชิงเขมรกลับคืน และปราบญวนให้หายกำเริบ จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาเป็นแม่ทัพยกไปตีเมืองเขมร หัวเมืองญวนไปจนถึงไซ่ง่อน และโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระคลัง (ดิศ) ยกทัพเรือไปตีหัวเมืองเขมรและญวนตามชายฝั่งทะเล สงครามยืดเยื้อมาเป็นเวลานานจนเป็นอันเลิกรบ แต่ไทยก็ได้เขมรมาอยู่ในปกครองอีกครั้ง

พระราชกรณียกิจด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ

เหตุการณ์ความสัมพันธ์กับต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่สำคัญมีดังนี้

๑. สัมพันธไมตรีกับอังกฤษ ในวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๓๖๙ ไทยได้ทำสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีและพาณิชย์กับอังกฤษ ชื่อว่า สนธิสัญญาเบอร์นี เนื่องจากมีนายเฮนรี เบอร์นี เป็นผู้ทำการเจรจากับรัฐบาลไทยเกี่ยวกับปัญหาการค้าและการเมืองในมลายู ใช้ระยะเวลา ๕ เดือน ประกอบด้วยสนธิสัญญาทางพระราชไมตรี ๑๔ ข้อ และสนธิสัญญาทางการพาณิชย์แยกอีกฉบับรวม ๖ ข้อ สนธิสัญญาเบอร์นี ถือเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่ไทยทำกับประเทศตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์

๒. สัมพันธไมตรีกับสหรัฐอเมริกา ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐฯ เริ่มจากการทำการค้าและมีการทำสนธิสัญญาระหว่างกัน โดยลงนามเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๓๗๕ มีนายเอ็ด

มันส์ โรเบิร์ต เป็นทูตเจรจาใช้ระยะเวลาในการเจรจา ๒๒ วัน โดยมีข้อตกลงทางการเมืองและการค้า อยู่ในฉบับเดียวกัน ๑๐ ข้อ สำหรับบรรดาประเทศต่างๆ ในเอเชีย นั้น ประเทศจีนนับเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์อันดีกับไทย ทั้งทางด้านการทูตและการค้า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวไทยได้จัดส่งราชทูตอัญเชิญพระราชสาสน์และเครื่องราชบรรณาการไปเจริญพระราชไมตรีกับประเทศจีนใน พ.ศ. ๒๓๖๘ การค้าระหว่างไทยกับจีนดำเนินไปได้ด้วยดีตลอดสมัยรัชกาลที่ ๓

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังไม่มี การจัดตั้งโรงเรียนขึ้น ดังนั้นวัดจึงมีบทบาทเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญมาก เช่นเดียวกับสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีพระสงฆ์เป็นครูสอนหนังสือ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงสนับสนุนการศึกษาโดยโปรดเกล้าฯ ให้ผู้มีความรู้ นำตำราต่างๆ จารึกลงบนศิลาประดับไว้ตามฝาผนังอาคารต่างๆ ของวัดราชโอรสาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ความรู้ต่างๆ ที่โปรดเกล้าฯ ให้จารึกไว้มีทั้งวิชาอักษรศาสตร์ แพทยศาสตร์ พุทธศาสตร์และโบราณคดี ตำราโคลง ฉันท กาพย์ กลอน ตำรายา ตำราโหราศาสตร์ พร้อมกันนั้นก็โปรดเกล้าฯ ให้ปั้นรูปฤกษ์ตัดตน แสดงท่าบ่าบัดโรคลม กับคำโคลงบอกชนิดของลม ตั้งไว้ในศาลารอบเขตพุทธาวาส เพื่อให้ประชาชนศึกษาความรู้ต่างๆ ได้อย่างแพร่หลาย จนอาจเรียกได้ว่า วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของเมืองไทย

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน องค์ข้างตะวันตกในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๓๙๔ รวมพระชนมายุได้ ๖๓ พรรษา ๒ วัน รวมระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ ๒๖ ปี ๘ เดือน ๑๒ วัน พระองค์ทรงมีพระปรีชาสามารถในศาสตร์ต่างๆ หลายแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน พาณิชยศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากเป็นพระราชโอรสพระองค์ใหญ่ที่ทรงพระปรีชาสามารถ ฉลาดหลักแหลมพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการต่างพระเนตรพระกรรณมาตั้งแต่ยังทรงดำรงพระยศเป็นพระเจ้าลูกเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ครั้นเสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติพระองค์ก็ได้ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้านต่างๆ นำความมั่นคงก้าวหน้ามาสู่ประเทศนานัปการ และด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณปวงชนชาวไทยจึงร่วมใจกันสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ขึ้นในบริเวณลานเจษฎาบดินทร์ ถนนราชดำเนิน

เกร็ดความรู้

บุคคลสำคัญในสมัย ร. ๓

ท้าวสุรนารี

ท้าวสุรนารี มีนามเดิมว่า “คุณหญิงโม” เป็นภริยาปลัดเมืองนครราชสีมา ท่านสร้างวีรกรรมไว้แก่ชาติไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๙ โดยได้รวบรวมชาวบ้านเข้าสู่รบต่อต้านกองทัพของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ไม่ให้มาตีกรุงเทพฯ เป็นผลสำเร็จ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคุณหญิงโมเป็น “ท้าวสุรนารี” มีการจัดงานเฉลิมฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีระหว่างวันที่ ๒๓ มีนาคม ถึงวันที่ ๓ เมษายนของทุกปี

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี (ย่าโม) อยู่ในอำเภอเมือง จ.นครราชสีมา สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ตั้งอยู่หน้าซุ้มประตูชุมพล ซึ่งเป็นประตูเมืองเก่าทางด้านทิศตะวันตก อนุสาวรีย์เป็นรูปท้าวสุรนารี แต่งกายด้วยเครื่องยศพระราชทาน มือขวากุมดาบ หล่อด้วยทองแดงรมดำสูง ๑.๘๕ เมตร ที่ฐานอนุสาวรีย์มีอัฐิของท่านบรรจุไว้ภายใน

หมอบรัดเลย์

หมอบรัดเลย์ หรือแดน บีช แบรดลีย์ (Danial Beach Bradley, M.D.) หรือบางคนเรียก ปลัดเลย์ เป็นนายแพทย์ชาวอเมริกันที่เข้าเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทยสมัยรัชกาลที่ ๓ และยังเป็นผู้เริ่มต้นการพิมพ์ในประเทศไทยเป็นครั้งแรก

ประวัติ

แดน บีช บรัดเลย์ เป็นชาวเมืองมาร์เซลลัส (Marcellus) เกิดเมื่อ ๑๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ บุตรคนที่ ๕ ของนายแดน บรัดเลย์ และนางยูนิช บีช บรัดเลย์ สำเร็จการแพทย์จากมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก สมรสกับภรรยาคนแรก เอมีลี รอยส์ บรัดเลย์ และภรรยาคนที่สอง ซาราห์ แบลคลีย์ บรัดเลย์ แดน บีช บรัดเลย์ เข้ามาทำงานในคณะหมอสอนศาสนา เพรส ไบทีเรียน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๓๗๙ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พักอาศัยอยู่แถววัดเกาะ สำเพ็ง (วัดสัมพันธวงศ์) ต่อมาจึงย้ายไปอยู่แถวกุฎีจีน และย้ายไปอยู่แถววัดประยูรวงศาวาส เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๕ จึงมาเช่าที่ หลวง ตั้งโรงพิมพ์อยู่บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ ข้างป้อมวิชัยประสิทธิ์ ติดกับพระราชวังเดิม พักอาศัยอยู่ที่นั่นจนเสียชีวิตเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๖ อายุ ๖๙ ปี

ผลงาน

- ทำการผ่าตัดแผลใหม่เป็นรายแรกในประเทศไทย
- ปลุกผีป้องกันไข้ทรพิษสำเร็จเป็นรายแรกในประเทศไทย
- ตั้งโรงพิมพ์และตีพิมพ์ประกาศห้ามสูบบุหรี่ซึ่งเป็นประกาศทางราชการที่ใช้วิธีตีพิมพ์เป็นครั้งแรก
- ริเริ่มนิตยสาร บางกอก รีคอร์ดเดอร์ (The Bangkok Recorder)
- พิมพ์ปฏิทินสุริยคติเป็นภาษาไทยขึ้นเป็นครั้งแรก
- พิมพ์หนังสือคัมภีร์ครุฑรักษา

วัดประจำรัชกาลที่ ๓
 วัดราชโอรสาราม
 WAT RATCHAORASARAM

ประวัติความเป็นมา

วัดราชโอรสาราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรวิหาร ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่มาก่อนสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ คือ เป็นวัดราชภัฏที่สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมเรียกว่า ‘วัดจอมทอง’ บ้าง ‘วัดเจ้าทอง’ บ้าง หรือ ‘วัดกองทอง’ บ้าง มูลเหตุที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงสถาปนา “วัดราชโอรสาราม” นั้น สืบเนื่องจากบริเวณนี้เป็นนิवासสถานของพระประยูรญาติข้างฝ่ายพระบรมราชชนนีของพระองค์ คือ กรมสมเด็จพระศรีสุลาลัย(เจ้าจอมมารดาเรียบ พระสนมเอกในรัชกาลที่ ๒) ธิดาของพระยานนทบุรีศรีมหาอุทยาน (บุญจัน) ซึ่งมีจวนอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นที่ตั้งวัดเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบัน กับคุณหญิงเพ็ง ซึ่งเป็นธิดาของพระยาราชาวังสัน (หวัง) บ้านอยู่ข้างวัดหงส์รัตนาราม และท่านชู ท่านชูนี้นับเป็นพระปัยยิกา (ยายทวด) ของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวกันว่าเป็นธิดาของคฤหบดีชาวสวน มีนิवासสถานอยู่แถววัดหนังซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของวัดจอมทอง โดยมีคลองบางหว้าคั่นอยู่บริเวณสองฟากคลองด่านและคลองบางหว้า ซึ่งมีวัดอยู่ ๓ วัดคือ วัดจอมทอง วัดหนัง และวัดนางนอง จึงมีพวกชาวสวนผู้เป็นวงศ์ญาติของท่านชูอยู่จำนวนมาก

และกล่าวได้ว่าบุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นพระประยูรญาติข้างฝ่ายพระบรมราชชนนีในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งสิ้น

สถาปัตยกรรมวัดราชโอรสาราม

ถึงแม้ว่า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ จะทรงสถาปนาวัดแห่งนี้ ในขณะที่ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็น สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ในรัชกาลที่ ๒ ก็ตามแต่เนื่องจากทรงสถาปนาเป็นการส่วนพระองค์ มิได้เกี่ยวข้องกับทางราชการแต่อย่างใด จึงทรงพระราชดำริเปลี่ยนแปลงแบบอย่างศิลปกรรมตามความพอพระราชหฤทัย เพราะขณะนั้น ได้ทรงกำกับการกรมท่า ทำการค้าติดต่อกับประเทศจีน และทรงนิยมศิลปกรรมแบบจีนมาก วัตถุประสงค์โปรดให้สร้างขึ้นในวัดแห่งนี้จึงตกแต่งด้วยศิลปกรรมแบบจีนทั้งสิ้น

ดังนั้น เมื่อขึ้นครองราชย์พระองค์จึงเข้ามาบูรณะวัดแห่งนี้ และอย่างที่ทราบกันว่า ศิลปะแบบ “พระราชนิยม” ของรัชกาลที่ ๓ จะมีลักษณะเป็นศิลปะแบบจีน วัดราชโอรสนับเป็นวัดแรกที่คิดสร้างนอกแบบอย่างวัดซึ่งสร้างกันอย่างสามัญงดงามยิ่งนัก ศิลปกรรมไทยที่มีอยู่ในวัดนี้ พระองค์ทรงสร้างได้อย่างเหมาะสมกลมกลืนอย่างหาที่ติมิได้ ตั้งแต่ซุ้มประตูทางเข้าวัด ที่มีหลังคาสี่ชั้นแบบจีนเด่นชัด หน้าบันของพระอุโบสถและพระวิหารนั้นจะเป็นแบบเรียบๆ ตัดส่วนที่เป็นช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หรือที่เรียกว่าเครื่องบนออกทั้งหมด ด้วยเหตุผลที่ว่าชำรุดเสียหายได้ง่ายและเปลืองเวลาในการทำ แต่มีการประดับหน้าบันด้วยกระเบื้องเคลือบแบบไทยเป็นลวดลายเช่น ดอกไม้ หรือสัตว์ต่างๆ ตามแบบจีน เช่น หงส์ หรือมังกร แทน ส่วนกุฏิพระสงฆ์เป็นอาคารตึกแทนเรือนไม้แบบของเดิม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงมีลายพระหัตถ์ทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ความว่า

“หม่อมฉันเคยเห็นกลอนหรือโคลงซึ่ง พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่งเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จารึกศิลาไว้ที่โบสถ์หน้าพระเมรุ มีความแห่งหนึ่งกล่าวถึงทรงสร้างวัดราชโอรส ชมพระปัญญาว่าช่างแก้ไขยกย่อง มิให้มีช่อฟ้า ใบระกา อันเป็นของหักพังง่ายไม่ถาวร ก็วัดราชโอรสนั้นสร้างในรัชกาลที่ ๒ ความที่พระยาไชยวิชิตกล่าวถึงนั้น ส่อว่าเป็นวัดแรกคิดสร้างนอกแบบอย่างวัดซึ่งสร้างกันอย่างสามัญ จะเรียกต่อไปในจดหมายนี้ว่า “วัดนอกอย่าง” พิจารณาดูวัดราชโอรสเห็นได้ว่า วัดนอกอย่างนั้นไม่ใช่แต่เอาช่อฟ้าใบระกาออกเท่านั้น ถึงสิ่งอื่นเช่นลวดลายและรูปภาพเป็นต้น ก็แปลงไปเป็นอย่างอื่นหมด คงไว้แต่สิ่งอันเป็นหลักของวัดอันจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น นอกจาก ทรงสร้างตามพระราชหฤทัย ไม่เกรงใจใครจะติเตียน แต่ตั้งพระราชหฤทัยประจงให้งามอย่างแปลก มิใช่สร้างแต่พอเป็นกิริยาบุญ”

นายจอห์น ครอฟอร์ด ราชทูตอังกฤษ ได้บันทึกไว้ในจดหมายเหตุรายวันของเขาว่า “หลังคาโบสถ์ดูแปลกแต่ใช้ว่าไม่งาม ใช้กระเบื้องเคลือบน้ำยาสีเขียว บริเวณรอบๆ โบสถ์เป็นสวน

ปลูกต้นไม้ประดับและต้นไม้ผล กุฏิพระเป็นแบบใหม่ เพราะแทนที่จะเป็นเครื่องไม้ กุฏิในวัดนี้ก่อเป็นตึกหมด ใช้อิฐฉาบปูน ทำให้รู้สึกเหมือนบ้านเรือนน้อยๆ ในประเทศอังกฤษ...”

เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ พระสนมเอกในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้แสดงปาฐกถาเรื่องวัดราชโอรส มีความตอนหนึ่งว่า “แผนผังของวัดราชโอรสก็เหมือนกับวัดต่างๆ ไป เช่น พระอุโบสถตั้งอยู่ตรงกลาง พระวิหารพระยืนอยู่ด้านซ้าย ศาลาการเปรียญอยู่ด้านขวา พระวิหารพระพุทธไสยาสน์อยู่ด้านหลัง แผนผังหลักที่พร้อมสรรพเช่นนี้ก็เห็นมีแต่วัดพระเชตุพนฯ วัดอื่นที่คล้ายกันหายาก วัดนี้แม้ดูจากภายนอกจะเป็นแบบจีนทั่วบริเวณก็ตาม แต่ภายในเป็นไทยแท้ทุกประการ เช่น รูปช่วยกวางไทยที่กล่าวแล้ว แม้พระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสองที่เรียงรายอยู่ภายในรอบพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ หรือพระพุทธรูปที่ประดิษฐานอยู่ภายในพระวิหารหรือพระอุโบสถ ล้วนเป็นพุทธศิลป์แบบสยามแท้ ไม่มีพระพุทธรูปองค์ใดมีรูปร่างพระพุทธรูปจีน นอกจากพระพุทธรูปหินสลักนูนจากแผ่นศิลาในแก่งจันทน์หรือที่เรียกกันว่า **“สุสานพระธรรม”** ซึ่งตั้งอยู่ข้างละ ด้านหลังพระอุโบสถเท่านั้น พระพุทธรูปในวัดราชโอรสทุกองค์สร้างด้วยส่วนสัดที่งดงามมาก จะไปเปรียบเทียบกับสมัยใดก็ยากเพราะทรงพยายามที่จะให้งามเป็นพิเศษ.....”

สำหรับการประดับตกแต่งภายในวัดที่เป็นแบบจีนผสมไทย เช่น บานประตูบานหน้าต่างพระวิหารพระพุทธไสยาสน์ (พระวิหารพระนอน) ประดับด้วยช่วยกวางทรงเครื่องแบบไทยแทนลายเทพนมหรือลายไทยแบบของเดิม หน้าบันพระอุโบสถและพระวิหารประดับพระเบ็องเคลือบสี จึงนับเป็นครั้งแรกที่มีการประยุกต์ศิลปกรรมได้อย่างประณีต เหมาะสมเป็นสัญลักษณ์แห่งศาสนสถานได้อย่างสง่าและงดงาม วัดราชโอรสนี้ถือเป็นต้นแบบของวัดแบบพระราชานิยมอื่นๆ ทั้งหมดด้วย

เนื่องจากช่วงรัชกาลที่ ๓ เป็นช่วงที่การค้าของประเทศไทยกับประเทศจีนรุ่งเรืองที่สุด ถึงขนาดที่**พระองค์ได้รับฉายาว่าเป็น “เจ้าลั่ว”** เนื่องจากความสามารถในการแต่งสำเภาไปค้าขาย และในช่วงนี้ก็เป็นช่วงที่มีชาวจีนอพยพเดินทางมาพร้อมกับเรือสำเภาเข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากิน ฟังพระบรมโพนธิสมภารอยู่ในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนจีนเหล่านี้ต่อมาก็ได้เป็นกำลังสำคัญในการช่าง การสร้างวัดต่างๆ มากมายการที่ศิลปะแบบจีนนั้นกลายมาเป็นพระราชานิยม ทำให้เหล่าขุนนาง รวมทั้งผู้มีจิตศรัทธาในยุคนี้ต่างก็นิยมสร้างวัดตามแบบพระราชานิยมเช่นเดียวกัน ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนี้ จึงมีวัดหลายแห่งด้วยกันที่มีลักษณะของศิลปะแบบจีนให้เราได้ชมกันอยู่เป็นจำนวนมาก

๑ ศาสนสถานและศาสนวัตถุอันงดงามล้ำค่า สิ่งสำคัญที่น่าสนใจในวัดราชโอรสราชมณเฑียรนั้น มีมากมายนับตั้งแต่

• พระอุโบสถ

มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมผสมระหว่างไทยและจีน หลังคาเป็นแบบจีนสองชั้นแต่มุงกระเบื้องสีแบบไทย ไม่มีช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หรือไม่มีเครื่องบน หน้าบันประดับกระเบื้องเคลือบสีต่างๆ สวยงามแต่งเป็นรูปแจกันดอกเบญจมาศ มีรูปสัตว์มงคลตามคติของจีนคือ มังกร หงส์ และนกยูงอยู่รอบๆ แจกัน ตอนล่างเป็นภาพทิวทัศน์มีบ้านเรือน สัตว์เลี้ยง ภูเขา ต้นไม้ตามขอบหลังคาประดับกระเบื้องสี และถ้ายข้ามโดยรอบบริเวณหน้าประตูทางเข้าพระอุโบสถยังมี

“นายทวารบาล” ตึกตากระเบื่องเคลือบ ๒ ตัว ขนาดใหญ่กว่าคนจริง เป็นรูปชาวจีนหน้าตาดุดันยืน ฝ่าประตูอยู่ดูน่าเกรงขาม ดูจากลายเส้นซึ่งเป็นลายมังกรของตึกตากระเบื่องเคลือบ สันนิษฐานว่า อาจจะเป็นรูปเยววกษัตริย์ของจีน ชุ่มประตูและชุ่มหน้าต่างพระอุโบสถประดับกระเบื่องสีปูนปั้น ประดิษฐ์เป็นลวดลายดอกเบญจมาศ สำหรับ ชุ่มประตูทางเข้าพระอุโบสถ นั้น เดิมเป็นยอดทรงจุล มงกุฎหรือพระเกี้ยวแปลง ทำนองเดียวกับวัดสุทัศนเทพวราราม มาเปลี่ยนเป็น ชุ่มประตูแบบเก้งจีน เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมานี้เองบานประตูด้านนอกพระอุโบสถ ลงรัก ประดับมุกลายมังกรต้น เมฆ ล้อมกรอบด้วยลายดอกเบญจมาศสลับลายอาวุธจีนฝีมือละเอียดประณีตและสวยงามเป็นอย่าง ยิ่ง ถือว่ามีแห่งเดียวของวัดในประเทศไทย ส่วน ด้านในของประตูพระอุโบสถ เป็นภาพทวารบาลแต่ง กายแบบจีน สำหรับ บานหน้าต่างพระอุโบสถ นั้นแกะสลักเป็นรูปมังกรต้นเมฆทำนองเดียวกับบาน ประตู มังกรถือเป็นสัตว์มงคลตามคติจีน ภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังด้านในพระอุโบสถเขียนเป็นลาย เครื่องบูชาและสิ่งมงคลแบบจีน บางช่วงมีความหมายในการให้พร ฮก ลก ชิว ตามคติของจีน ซึ่งเขียนไว้อย่างวิจิตรงดงาม บนเพดานเขียนดอกเบญจมาศทองบนพื้นสีแดง

ภาพเขียนจิตรกรรมด้านในของประตูหน้าต่างพระอุโบสถ เป็นภาพเครื่องบูชาและสิ่งมงคล แบบจีน เนื้อช่องกรอบประตูหน้าต่างมี ‘กระจกโบราณ’ เป็นกระจกเงา ซึ่งเป็นสิ่งมงคลและให้ ความสว่างไสว กรอบกระจกฉลุสลักลวดลายและทำเป็นรูปหน้าปัดนาฬิกาและลวดลายต่างๆ หลาย รูปแบบอย่างสวยงาม ติดไว้ช่องละ ๓ แผ่น เพื่อความเป็นมงคลตามคติจีนส่วนภายนอกพระอุโบสถก็ ยังมีสิ่งสำคัญที่น่าสนใจคือ ศาลาราย, พระวิหารคด (พระระเบียงคด), ณะ (สถูปเจดีย์หิน) ซึ่งเป็นศิลปะแบบจีนเห็นได้ชัด ตั้งอยู่เคียงกับ พระปราสาทสี่ขาว และ พระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง ศิลปะแบบไทยได้อย่างไม่ขัดเขิน หน้าบันพระอุโบสถ ประดับกระเบื่องเคลือบสีต่างๆ สวยงาม แต่งเป็นรูปแจกันดอกเบญจมาศ มีรูปสัตว์มงคลตามคติของจีน

• พระพุทธรูปนันทคุณอดุลญาณบพิตร

พระประธานในพระอุโบสถ มีนามว่า “พระพุทธรูปนันทคุณอดุลญาณบพิตร” เป็น พระพุทธรูปปางสมาธิ หน้าตักกว้างประมาณ ๑ วา ๒ ศอก หรือประมาณ ๓.๑๐ เมตร สูงประมาณ ๒ วา ๑ ศอก หรือประมาณ ๔.๕๐ เมตร ด้านล่างเป็นฐานเขียนรูป ยกขอบปลายกลีบบัว ลงรักปิดทอง ประดับด้วยกระจกที่พระพุทธรูปอาสน์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญ พระบรมราชสรีรังคารของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรี สรินทรมหาเจษฎาบดินทร์ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ประดิษฐานไว้ที่ผ้าทิพย์ใต้ฐาน พระพุทธรูปพระประธานในพระอุโบสถ “พระพุทธรูปนันทคุณอดุลญาณบพิตร” พร้อมกับถวาย พระปรมาภิไธยประจำรัชกาล และศิลาจารึกดวงจันทร์ฯ ต่อมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิ พลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ ๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ “พระพุทธรูปนันทคุณอดุลญาณ บพิตร” ประดิษฐานภายใต้พระมหาฉัตร ๙ ชั้น (นพปฎลมหาเศวตฉัตร) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ พระพุทธรูปองค์นี้กล่าวกันว่า เป็นพระพุทธรูปที่สร้างได้งดงามกว่าพระพุทธรูปองค์อื่นที่สร้างใน สมัยเดียวกันนอกจากนี้แล้ว เบื้องหน้าพระประธานในพระอุโบสถยังได้ประดิษฐาน

ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์ของรัชกาลที่ ๓ ทรงเครื่องราชภูษิตาภรณ์เสด็จออกกรีบบราชทูตอังกฤษ ทรงฉลองพระองค์ครุยกรองทอง ภาพพระบรมสาทิสลักษณ์นี้เป็นภาพสีน้ำมันในพระอิริยาบถเต็มพระองค์ที่งดงามมาก โดยนำมาเข้า **กรอบลับแลลายทอง** ซึ่งกรอบลับแลเป็นของโบราณนำมาซ่อมแซมปิดทองใหม่ ส่วนภาพพระบรมสาทิสลักษณ์เขียนขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๘

• **พระแท่นที่ประทับใต้ต้นพิกุล**

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ขณะดำรงพระอิสริยยศเป็น **สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** เมื่อทรงเสด็จมาทรงคุมงานและตรวจการก่อสร้างวัดใต้ประทับที่ **พระแท่นที่ประทับใต้ต้นพิกุล**ที่ตั้งอยู่ตรงด้านหน้าทางด้านซ้ายของพระอุโบสถ และเล่ากันว่าเคยรับสั่งไว้ว่า **“ถ้าฉันตายจะมาอยู่ที่ใต้ต้นพิกุลนี้”** อาจจะเป็นเพราะพระราชดำรินี้เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และพระบรมวงศานุวงศ์ที่เสด็จมายังพระอารามแห่งนี้จะมาทรงถวายสักการะที่พระแท่นนี้เสมอจนกลายเป็นประเพณี และเวลาเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระราชกุญหรือเจ้านายเสด็จในการทอดกฐินพระราชทาน เจ้าหน้าที่จะตั้งเครื่องมุกไว้ทรงสักการะ ณ ต้นพิกุลนี้ทุกครั้ง

พระแท่นที่ประทับใต้ต้นพิกุล (อีกมุมหนึ่ง)

• **พระวิหารพระยืน**

อยู่ทางด้านซ้ายของพระอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนทั้งหมด หน้าบันเป็นลวดลายประแจจีนประดับด้วยเครื่องถ้วย แปลกไปจากวัดอื่น ภายในพระวิหารพระยืนมี ๒ ห้อง ห้องแรกอยู่ตอนหน้า เป็นที่ประดิษฐาน **พระพุทธรูปยืนปางห้ามสมุทร (ปางห้ามญาติ)** พระพุทธรูปหล่อโลหะขนาดใหญ่ ศิลปะแบบอู๋ทอง และห้องที่สองอยู่ตอนหลัง เป็นที่ประดิษฐานหมู่พระพุทธรูปหลายปางหลายขนาด มีพระประธานองค์ใหญ่เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะแบบอยุธยา สันนิษฐานว่าบริเวณพระวิหารหลังนี้คงเคยเป็นพระอุโบสถหลังเก่าของวัดจอมทอง โดยมี ‘พระพุทธรูปยืน’ ปางห้ามสมุทร (ปางห้ามญาติ) เป็นพระประธานพระอุโบสถหลังเก่า ก่อนที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓) จะทรงมาบูรณะทั้งวัด และปรับปรุงพระอุโบสถให้เป็นพระวิหารพระยืนศิลปะแบบจีน

• **พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ (พระวิหารพระนอน)**

“พระวิหารพระพุทธไสยาสน์” มีอีกชื่อเรียกกันว่า **“พระวิหารพระนอน”** ตั้งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถในเขตกำแพงแก้วเช่นเดียวกัน แต่พระวิหารมีกำแพงแก้วล้อมรอบโดยเฉพาะอีกชั้นหนึ่ง โดยพระวิหารพระพุทธไสยาสน์เป็นพระวิหารขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ไม่เพียงเฉพาะพระอุโบสถเท่านั้น แต่พระวิหารพระพุทธไสยาสน์ก็มีศิลปะแบบจีนอันโดดเด่นเช่นกัน ตรงที่ประตูทางเข้าไปสู่ **พระวิหารคด (พระระเบียงคด)** นั้น ได้เจาะเป็นช่องวงกลมเหมือนประตูจีน ซึ่งเชื่อกันว่าจะนำสิ่งดีงามให้แก่ผู้ที่ผ่านประตูนี้เข้ามา ครั้นเมื่อเข้าไปด้านในแล้ว บริเวณบันไดทางขึ้นพระวิหารพระพุทธไสยาสน์มี **แผงกระเบื้องเคลือบกังไสแบบจีน** ภายในมีตุ๊กตาที่คงจะแสดงถึงเรื่องราวต่างๆ

น่าเสียดายที่หักพังไปมากแล้วจนไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นเรื่องอะไรภายในประดิษฐานพระพุทธรูป
 ไสยาสน์ปูนปั้น รัชกาลที่ ๔ ทรงถวายพระนามว่า “**พระพุทธรูปไสยาสน์นารชนินทร์ ชินสากยบรม
 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**” เป็นพระพุทธรูปไสยาสน์ที่มีสัดส่วนงดงามมาก วัดความยาวจากพระบาท
 ถึงเปลวพระรัศมีได้ ๒๐ เมตร สูง ๖ เมตร พระเขนยสี่เหลี่ยม ใต้พระเศียรซ้อน ๗ พระเขนยลงรักปิด
 ทองประดับกระจกสี ฐานชุกชีประดับลวดลายสวยงาม ชั้นบนประดับปูนปั้นลายกสิกรรมลือชา
 ติดกระจกสีหน้าบันของพระวิหารพระยืนเป็นลวดลายประแจจีนประดับด้วยเครื่องถ้วยจีน มีลักษณะ
 แปลกแตกต่างไปจากวัดอื่น และด้านหน้าพระวิหารพระยืนมี **ซุ้มประตูกำแพงแก้ว**
 ด้านหน้าพระวิหารพระยืนเป็น **พระเจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง** ศิลปะแบบไทย อันเป็นที่บรรจุอัฐิของ
ราชสกุลด้าววัลย์ ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลดาวัลย์ กรมหมื่นภูมินทร
 ภักดี (พระองค์เจ้าชายลดาวัลย์) พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓
 บุคคลในราชสกุลนี้ที่เป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ **เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ ลดาวัลย์ พระสนมเอกใน**
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ผู้คิดค้นตำรับ ‘น้ำพริกถนอม’ เป็นท่าน
 แรก

• ศาลาการเปรียญ (พระวิหารพระนั่ง)

อยู่ทางด้านขวาของพระอุโบสถ “**ศาลาการเปรียญ**” มีอีกชื่อเรียกกันว่า “**พระวิหารพระ
 นั่ง**” เป็นอาคารที่มีลักษณะผสมทางศิลปกรรมระหว่างไทยและจีนเช่นเดียวกัน หลังคาหลังคาเป็น
 แบบจีน ลด ๒ ชั้น แต่มุงกระเบื้องแบบไทย บนสันหลังคาประดับรูปละ (สลูประเจดีย์) ระหว่างมุงกระ
 เบื้อง ๒ ตัว และกระเบื้องเคลือบสีอย่างศาลเจ้าจีน **ผนังด้านนอกตอนบนเขียนรูปผลไม้**
เป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล (ฮก ลก ซัว) เช่น ส้มมือ หมายถึง การมีวาสนาสูง ทับทิม
 หมายถึง ความมั่นคงอุดมสมบูรณ์ และผลท้อ หมายถึง การมีอายุยืน สำหรับพระประธานในศาลาการ
 เปรียญ เป็น **พระพุทธรูปปั้นถือตาลปัตร ปางประทานพระธรรมเทศนา แบบพระปฏิมากรชัยวัฒน์**
 ส่วนด้านหน้าของศาลาการเปรียญจะมี **ละหิน เล็กๆ** เป็นที่บรรจุอัฐิของอดีตเจ้าอาวาสวัดราช
 โอรสอาราม นอกจากนี้ ภายในศาลาการเปรียญยังเป็นที่ประดิษฐาน **รอยพระพุทธรูปบาทจำลอง** สลัก
 จากหิน อันมีลักษณะคล้ายๆ กับที่อยู่ในพระมณฑปพระพุทธรูปบาทจำลองของวัดอรุณราชวราราม
 แม้ว่าสถาปัตยกรรมและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในวัดราชโอรสแห่งนี้ จะเป็นศิลปะแบบจีน ซึ่งเป็นศิลปะ
 แบบ “**พระราชานิยม**” ของรัชกาลที่ ๓ เกือบแทบทั้งหมด แต่ก็ยังคงคุณค่าของความเป็นวัดไทยไว้ได้
 อย่างงดงาม และถือเป็นมรดกอันสำคัญชิ้นหนึ่งของแผ่นดินไทย

กิตติศัพท์วัดราชโอรสอาราม

ศิลปกรรมทุกชิ้นในวัดแห่งนี้ล้วนสร้างขึ้นด้วยฝีมือประณีตบรรจงจริงๆ เมื่อสร้างเสร็จใหม่ๆ
 ความงดงามของวัดราชโอรสอารามที่ได้ทรงสร้างขึ้นนั้นเป็นที่เลื่องลือกันมาก มีชาวไทยและชาว
 ต่างประเทศลงเรือมาชมกันมิได้ขาดเป็นเหตุให้มีผู้เขียนหนังสือชมเชยไว้หลายคนที่เขียนเป็นแบบร้อย
 กรองตามที่สมัยนิยมกันในสมัยนั้นก็มิ้นายจอห์น **ครอฟฟอร์ด ราชทูตอังกฤษ** ซึ่งได้เดินทางเข้ามา

เจริญสัมพันธไมตรี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๕ ได้เขียนชมวัดราชโอรสาราม และยกย่องชมเชยฝีมือการสร้างไว้ว่างดงามยิ่งนัก พร้อมทั้งได้ออกความเห็นไว้ว่า “ที่วัดนี้สร้างขึ้นได้อย่างงดงามได้เช่นนี้คงเป็นเพราะในกรมผู้ทรงเป็นเจ้าของวัดนั้น ทรงว่ากรรมท่า ทรงได้รับผลประโยชน์จากการติดต่อกับพ่อค้าชาวจีนอย่างกว้างขวาง” แม้แต่ **ท่านสุนทรภู่** กวีเอกสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์และกวีเอกของโลก เดินทางผ่านมาเห็นวัดราชโอรสารามที่สร้างขึ้นไว้ด้วยศิลปะที่แปลกและงดงามยิ่งนัก ในตอนปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ได้รำพันอนุโมทนาไว้อย่างน่าฟังมากใน **‘นิราศเมืองเพชร’** ว่า “ถึงบางหัว้าอรามนามจอมทองดูเรื่องรุ่งโรจน์ที่โบสถ์รามสาธุสะพระองค์มาทรงสร้างเป็นเยี่ยงอย่างไว้ในภาษาสยามในพระโกศโปรดปรานปประทานนามโอรสราชาอรามนามเจริญมีเชื่อนรอบขอบคูดุพิลึกกฤตติงแก่งกฤตสุตสรรเสริญที่ริมน้ำท่าศาลาไว้น่าเพลินจนเรือเดินมาถึงทางบางขุนเทียน”

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ทรงมีพระราชศรัทธาอย่างมั่นคงในพระบวรพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ได้ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์พระอารามไว้เป็นจำนวนมากในรัชกาลของพระองค์ ถึงกับกล่าวกันว่า ในรัชกาลที่ ๓ ถ้าใครใจบุญชอบสร้างวัดวาอารามก็เป็นคนโปรด แต่วัดที่ทรงสร้างด้วยฝีมือประณีต มีแบบอย่างศิลปกรรมที่แปลกและงดงามเป็นพิเศษ จนเป็นที่เลื่องลือกล่าวขวัญกันมาก เห็นจะไม่มีวัดไหนเสมอ **วัดราชโอรสาราม** เหตุนี้ **นายมี มหาดเล็ก บุตรพระโหราธิบดี** เมื่อแต่ง **เพลงยาวสรรเสริญพระเกียรติ** ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงวัดราชโอรสารามไว้ว่า “วัดไหนไหนก็ไม่ลือระบือยศเหมือนวัดราชโอรสอันสดใสเป็นวัดเดิมเริ่มสร้างไม่อย่างใครล้วนอย่างใหม่ทรงคิดประดิษฐ์ทำทรงสร้างด้วยพระมหาวิริยาธิกโอฬารีกพร้อมพรั่งทุกสิ่งข้าล้วนเกลี้ยงเกลาเพราะเพริศดูเลิศล้ำฟังข่าวคำลือสุดอยุธยาจะรำพันสรรเสริญก็เกินสมุดขอยกหยุดพองามตามเลขากำหนดสร้างอวาตโดยมาตราประมาณช้านับได้สิบสี่ปีจึงเสร็จการอวาตราชโอรสอันเลื่องยศเฟื่องฟุ้งทั้งกรุงศรี แล้วสมโภชโปรดปรานการทวิการที่มีเหลืออันคณนา”

เพลงยาวนี้ได้เน้นว่าสร้างถึง ๑๔ ปีจึงสำเร็จ ทั้งนี้คงหมายความว่า ตอนที่ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นพระอารามหลวงนั้นส่วนใหญ่ของวัดได้สำเร็จลงแล้ว เว้นแต่การก่อสร้างเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้น ที่ได้สร้างเพิ่มเติมเรื่อยมาจนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสวยราชย์แล้วหลายปี จึงได้หยุดการก่อสร้าง นับเวลาตั้งแต่เริ่มแรกลงมือสร้างจนเสร็จบริบูรณ์คงรวมเวลา ๑๔ ปี ดังเพลงยาวเฉลิมพระเกียรติที่นายมีพรรณนาไว้

บรรณานุกรม

_____. **ธรรมจักร**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=24&t=19388>

_____. **จริยธรรม**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.jariyatam.com/th/history1-9-/335-2009-07-23-03-00-18>